

2019. június 19. – **Az SZDSZ történése letagadja a Hálózat szerepét a békés átmenetben**

Nem is kellett befolyásolni a sajtót és a közhangulatot a rendszerváltás idejében, mert szinte mindenki a békés átmenetet és Nagy Imrék csendes újratemetését akarta. Ezzel a történelem-hamisító állítással jelentkezett Rainer M. János, az SZDSZ alapítótagja és egyik vezető történése. A valóságban a teljes magyar média a Párt és az állambiztonság kezében volt, és minden erejükkel a békés átmenet, a megbocsátás szükségességét hirdették. Nem véletlenül: így mentették át magukat. A radikális rendszerváltás elmaradt, a Hálózat emberei megszerezték a fontos pozíciók nagy részét, 1994-ben Horn Gyuláék összefogtak az SZDSZ-szel, lenyúlták és eladták, amit lehetett. Hosszú évekig ez a társaság határozta meg a rendszerváltás, '56 és a kommunista diktatúra kizárólagos narratíváját, jelentős részben az SZDSZ brancs kétségtelen szellemi tőkájére alapozva. Most már nem, és ez nagyon fáj nekik. Minél több részletet látunk, annál világosabb, hogy cinkosai, vagy inkább partnerei lettek a Hálózatnak. Persze ha az eredettörténetet nézzük, mindig is oda tartoztak.

„Rainer M. szerint a sajtót és a közhangulatot amúgy sem kellett nagyon befolyásolni, az ügynöki aknamunka nélkül is a kegyeleti jelleg dominált, agresszív, szélsőséges hangok nemigen jelentek meg az újratemetést megelőző hetekben”

– a hvg.hu cikke szerint ezt találta mondani Magyarország és az ellenzék egyik legismertebb történése Nagy Imrék újratemetéséről. Akkora csúsztatás ez, amit egy politikustól vagy egy laikustól még el lehetne fogadni, de nem attól az embertől, aki az 56-os intézetet vezeti. Vagyis, ha igaz, amit nyilatkozott (leteszi a lantot), mostantól már nem.

Rainer M. János elvileg a rendszerváltás egyik szakértője, a régi SZDSZ-es vonal egyik megkopott, de kétségtelenül a hitelesebbek közé tartozó csillaga, a sztálinista uszítóból lett Vásárhelyi Miklós keménykezü lányának, a valamikor méltán rettegett Vásárhelyi Máriának régi harcostársa.

Ők azok, akik régen, még 2010 előtt bárkit kicsináltak, aki más narratívával próbált előállni. Mostani elkeseredettségük abból fakad, hogy azt hitték, hogy 1956 és a rendszerváltás értelmezése mindig az övék lesz, csak az övék, ezért szaladgálnak az elmúlt években dühödt hörcsögökként az egyre szűkülő kalickában. Bár legyenek inkább lemmingek ebben a hasonlatban – régen mindent felzabáltak, bedaráltak, ami az útjukba került.

Ma már nem tényezők. Fájdalmas lehet, de ez van, egész életükben kőkeményen politizáltak, és most meglepődtek, hogy a politika a fejükre csap. Pedig ez egy ilyen játszma – és éppen ilyenek a rossz vesztesek. Mint azok a végig a Fidesz mellett álló újságírók, akik néhány éve, Simicska Lajos ondó-állagú dobantása idején hirtelen megvilágosodtak, és azóta a legszélsőségesebb köpködést, árulást végzik, a lehető legszánalmasabban törleszkedve a „másik” társasághoz, akik boldogan felhasználják őket.

Mint az a bájgúnár, akit azóta minden egyes ellenzéki értelmiségi légyottra meghívnak – nemzeti színű tolldísznek. Elmondja, elsírja, amit kell, aztán megy haza.

Lenyúlták a múltkutatást is

De most vissza a Vásárhelyi-brancshoz. Kevesen tudják, hogy mennyire nehéz volt kutatni az állambiztonsági múlt után a kilencvenes években. Fiatal vagyok, én is csak hallomásból tudom. Sokan meséltek arról, hogy mennyire lassan vagy egyáltalán nem kaptak meg dossziékat, ha nem állt mögöttük ezt az SZDSZ-es társaság, ha félhettek attól, hogy esetleg másról is írna, mint ami nekik megfelel. Elég megnézni azt az általános gyávaságot, kenegetést, amivel ezeket

a témákat (rendszer váltás, kommunista diktatúra) kezelték.

A radikális antikommunizmusnak, a nemzetben való gondolkodásnak akkoriban nem volt helye. Még véletlenül sem írhatta meg senki, hogy sztálinistából nem lesz szalonna, mert, aki a hazáját egyszer már elárulta, az később is megteszi ugyanezt. De hát hogyan is engedték volna Vásárhelyiek ezt leírni? Mikor lassan kiderül, hogy tényleg szinte mindenki mögött ott állt egy (vagy rögtön kettő) ÁVH-s, egy kádári propagandista, egy impexes vagy egy pénzügyminiszteri osztályvezető. Ez a gondosan kiválasztott, jellemzően budapesti társaság volt kijelölve arra, hogy átvegye a hatalmat.

Aki ezt megfogalmazta, rögtön náci lett, akkor is, ha olyan távol áll tőle az antiszemitizmus vagy bármilyen sovinizmus, rasszizmus, mint mondjuk tőlem. Ha bárki a kilencvenes években írta volna meg a Hálózat rovatban megjelent cikkeket, egyrészt nem jelentek volna meg (melyik lap hozta volna le?), másrészt pillanatok alatt végeztek volna az illetővel. Persze csak képletesen – mehetett volna takarítani. Vagy inni, ha nem bírja, tűri a kiszorítást. Nyilván nem is lehetett volna utánajárni így ezeknek a témáknak, nagyon kevés információ, irat jutott el azokhoz, akit veszélyesnek tartottak (lefordítva: nem volt velük), nem beszélve az internetről.

A Hálózat emberei a levéltárakban

A rendszer váltás után a levéltárban is számos egykori hálózati ember dolgozott, ők tologatták, kezelték a dossziékat, képzeljük el ezt a lehetetlen helyzetet.

„Gézám, valaki a te anyagodat kéri” – és röhögnek. Ha valakit meg akartak támadni, le akartak járni, gyorsan előkerült a dossziéja. De a szélesebb értelemben vett táboruk média-tábornokairól – Gyárfás Tamás, Havas Henrik, Aczél Endre – még véletlenül sem került elő soha semmi, és ha előkerült – mint Aczélról – még véletlenül sem írtak.

Bár Aczél katonai szolgálati múltja Belovai István átállása miatt már régen kiderült, ezt is nekünk kellett részletesen publikálnunk. Más nem akarta. Ha Pokorni Zoltánt kellett lejárni, akkor viszont rögtön előkapták az apja dossziéját (állítólag nem is a levéltárból) – holott ő egy bezsarolt ügynök volt, nem ÁVH-s tiszt.

Rainer M.-ék – ahogyan mások is – akkoriban éltek és visszaéltek a szabad pálya lehetőségével, máig ez a vonal határozza meg legerősebben a történész-szakmát, ha megnézzük a kiadványokat és a vezető szerzőket, látjuk, hogy még mindig az ő narratívájuk uralkodik.

A könyvkiadásról most ne is beszéljünk – ott még mindig azok határoznak meg mindent, akik a rendszer váltás során (Janikovszky János például ÁVH-s, bennfentes háttérével) – megkaparintották a kiadókat.

Ha valaki mégis mást akar írni, akkor jön egy öreg bolsevik vagy valaki más, és egy publicisztikában vagy interjúban azonnal lefasisztázza. [Persze akadnak, akik valóban annak tűnnek.] Ma már a régi, jól bevált antiszemita-kártyát sokkal nehezebb közröhej nélkül elővenni, így ezzel már ritkán élnek. Nem minden fegyver bevethető örökké.

Csak a kapcsolataik maradtak és Ájrópa

Ez a társaság most úgy néz ki, mint a hangyaboly, amelyről leemeltük a rönköt. Mára jórészt kiszorult a hatalomból, csak a hálózatuk, a jó kapcsolataik maradtak meg, minden egyes sirámukból, száználmas akciójukból azonnal cikkek születnek, a baráti sajtó készséggel megírja, még diktatúrázni is lehet, tiszta haszon.

A nyugati bekötés is megvan még, a művelt Ájrópa, amely kimaradt a kommunista elnyomásból, viszont megvannak a régi-új társutasaik, Ájrópa, ahol Konrád György, Heller Ágnes vagy az ex-ÁVH-s társadalmi kapcsolat, Paul Lendvai még „hiteles ember” lehet. Ott sem teszi fel senki azt a kérdést, hogy hogyan is utazhattak ilyen szabadon mindenfelé ezek az

üldözöttek? És miért mindenki balos, liberális közülük? Milyen rettenetes kínokat kellett átélnie a gyűlölködő Vajda Mihálynak, amíg megajándékozták az amerikai ösztöndíjjal? Mit kellett tennie Lendvay elvtársnak, hogy éppen ő beszélgethessen Kádár Jánossal?

Nem baj (de az), vége van. Öt perc hírnév, némi fáradt diktatúrázás,

Orbán-Kádár-Horthy-Dzsingisz Kán-hasonlatok – ennyi maradt, nem sokkal több.

Nehéz lehet megemészteniük, de az SZDSZ-re a magyar történelem talán legszánalmasabb pártjaként fogunk emlékezni, hiába paktáltak le a posztkommunistákkal, hiába volt a kezükben a sajtó, hiába irányították a kultúrát és a történelemoktatást, hiába volt az övék Budapest, mérhetetlen gögjük, hatalomvágyuk és sérthetlenségük mítosza tönkretette őket. Ez intő jel ma is.

Vélt “emberfelettségükbe” buktak bele

Elhitték, hogy mindent megtehetnek és sebezhetetlenek, és úgy sülyedtek el a mocsárba, hogy azt tanítani lehetne. Mint a többiek. A szociáldemokratákat legalább háromszor felfalták a komcsik (1919 környékén, 1945 után és a rendszerváltás idejében), a kisgazdákat csak kétszer, de 1989-re az MDF-t és az SZDSZ-t is behálózták, és végül mind a négy párt eltűnt, elpárolgott mára.

Itt a békés átmenet jutalma: a szegyeteljes privatizáció, az elmaradt felelősségre-vonás, a történelmi pártok eltűnése, az ország kirablása, a magyar társadalom végzetes két táborra szakadása, a „merjünk kicsik lenni”, „nekünk semmi sem sikerülhet” általános gondolata.

Vegyünk mély levegőt: még mindig élünk. Ahogyan Hamvas Béla a raktárban, úgy mi is túléljük ezt az időszakot. És akkor nézzünk be újra a felemelt rönk alá: itt van nekünk ez az árva társaság, akiknek ötven-hatvanévesen kellett otthagyni az anyai (állami) emlőt. Kicsit későn kell felnőniük, és most megöregedve játsszák a csecsemőt.

Itt vannak és ágálnak, Nagy Imrét féltik és a demokráciát, miután a kilencvenes évek közepén éppen utóbbit árulták el. És még mindig a fülünkbe akarják ordítani, hogy hogyan is történt pontosan, és egészen pontosan, és kizárólagosan pontosan ötvenhat és a rendszerváltás.

Nem nagyon kellett befolyásolni – sunyi történelem-hamisítás

„Rainer M. szerint a sajtót és a közhangulatot amúgy sem kellett nagyon befolyásolni, az ügynöki aknamunka nélkül is a kegyeleti jelleg dominált, agresszív, szélsőséges hangok nemigen jelentek meg az újrateremtést megelőző hetekben” – olvasom újra ezt a mondatot, és továbbra sem hiszek a szememnek. Szombaton írtam meg azt a cikket, amelyben szerintem elég részletesen kifejtettem, hogyan terjesztette a propaganda a „békés átmenet” gondolatát.

„Amúgy sem kellett nagyon befolyásolni”

– mondja Rainer M. János, és nem tudom értelmezni.

A nyolcvanas évek végén még a teljes magyar sajtó a Párt és az állambiztonság irányítása alatt állt, szigorúan titkos tisztok, ügynökök, titkos munkatársak és hivatalos kapcsolatok serege dolgozott a médiában, jellemzően a legfontosabb pozíciókban.

Mivel az ebben az időben készült titkos iratok többségét eltüntették – és ezt Rainer M. is pontosan tudja –, nagyon kevés példát látunk arra, hogyan személy szerint hogyan irányította az állambiztonság a vezető újságírókat és újságokat, de az újrateremtéssel kapcsolatos dokumentumokból is nyilvánvaló, hogy éppen az történt, amit akartak.

Létrejött a “semmiből” egy rakás új médium: Reform, Nap-tv, Világ, stb. – és mindet oda tudom kötni a Hálózathoz. Nem igen tudnának mondani olyan fontos szerkesztőséget, amelyet nem a Párthoz hűséges, a titoktartásban érdekelt elvtárs irányított.

Kádári propaganda: egy szinte tökéletesen működő rendszer

Számtalan cikket írtam arról, hogyan működött a kádári propaganda az ötvenes, hatvanas,

hetvenes, nyolcvanas években, hogy minden egyes külpolitikai tudósító, MTI-munkatárs személye pontosan meg volt határozva, hogy hogyan üzemelt a hírszerzés Press-rezidentúrája.

Azt is pontosan tudjuk, hogyan lettek kiszorítva a radikálisabb, valódi rendszerváltásban gondolkodó újságírók, akik nem főszerkesztők vagy főmunkatársak, legfeljebb alkalmazottak voltak, és véletlenül sem jelenthettek meg cikket erről a témáról (sem). Ugyanígy lettek kiválogatva és elhallgattatva a történészek, ugyanígy lettek kimazsolázva, odaajtóernyőztetve a megfelelő politikusok, és kiemelve a radikális személyek.

Ugyan már, még a fotósok (nincs ebben semmi lenézés, csak a közvélemény hajlamos alulértékelni a fotók erejét, a fényképezés befolyását) is a hálózat emberei voltak, magamban jókat röhögök, amikor az Index Urbán Tamás csodálatos, unikális fényképeit ünnepli, aki a galerikről, a börtönökről, spunkokról és gyakorlatilag az összes tiltott, izgalmas témáról riportokat készített, és egyszer sem tesz fel a kérdést: vajon hogyan tehette meg? Nyilván egészen véletlenül került a rendszerváltás után éppen a Zsaru magazinhoz, ahol megtalálta, és archiválni kezdte a rendőrség fotó-archívumát. „Mázlim volt” – mondta munkásságáról a Magyar Narancsnak. Hát igen. Ahogyan mondjuk Friedmann Endrének, hogy éppen ő fotózhatott Vietnámban, meg a szigorúan titkos szovjet úrbázison. Amikor meg nem, akkor Kubában segített az állambiztonságnak.

Ebben a diktatúrában minden pontosan ki volt találva, igen, Pozsgay Imre vagy Antall József szerepe is, aki az erős kezdés után kevéssé erősen folytatta. Valahogy mindig azok az emberek kerültek a kulcspozíciókba, amely pontosan megfelelt a magát átmentő hatalomnak. Talán szerencsénk volt mindvégig?

Miért nem beszélünk arról, hogy hogyan került a semmiből, sokak értetlenségére Antall az MDF élére, és miért ő lett a miniszterelnök mondjuk Csengey Dénes helyett? Hogy aztán odamondja a képünkbe azt a cinikus mondatát („tetszettek volna forradalmat csinálni”), amit azóta sem tudunk megemészteni.

Hogy nem volt e furcsa, hogy saját egykori tanítványát és rokonát, Jeszenszky Gézát tette meg külügyminiszternek? Vagy, hogy egykori hálózati embereket, ismert komcsikat küldtek diplomatának nyugatra és keletre? Nem egyet, hanem tömegével. Például a főkommunista titkos munkatársat, Várkonyi „Técsy” Tibort.

Hogy semmiféle rendes átvilágítás nem történt? Hogy egyetlen főkádert sem zártak börtönbe, de még kísérlet sem történt az egészre? Hogy szépen, nyugodtan, elegánsan végignézték, ahogyan a lábuk alól kilopják a szőnyeget is?

A Békés átmenet papírforma győzelme

Mindez a békés átmenet következménye. Mindez a Csengey Dénes, Krassó György és a hozzájuk hasonló valódi rendszerváltók eltüntetésének, majd korai halálának a következménye. „A hazai sajtó inspirációnkra, de tőlünk függetlenül is a konfrontáció elkerülésére, a gyász, a kegyelet megadására szólít fel.” – írták elégedetten egy 1989-es állambiztonsági iratban. Mivel tudjuk, hogy a sajtó állambiztonsági szempontból talán a legfertőzöttebb terület volt, ebben a kijelentésben nincs semmi meglepő. Papírforma-győzelem volt. Mind ebben voltak érdekeltek. Az igazán gusztustalan, hogy harminc évvel később Rainer M. János úgy mondta vissza ezt a szöveget, mintha a békés átmenet lett volna az egyetlen járható út, és ebben semmilyen komoly szerepe nem volt a Pártnak és az állambiztonságnak. Pontosán ismeri az iratokat, pontosan ismeri a Hálózat erejét – így lesz ez a mondat szintiszta történelem-hamisítás, és az állambiztonsági játszma méltó lezárása.

Kádár Jánosék előbb elárulták, majd zsebre vágták és megtévesztették a magyar népet.

A forradalmárokat kivégezték és börtönbe dugták, őket és követőiket később megfigyelték, lejáratták, izolálták, őrülnék bélyegezték, alkoholizmusba vagy némaságra kényszerítették és a térkép szélére üldözték. Maradtak a kiegyezők, a megegyezők, egy kevés bátor, tenni akaró ember és manipulált, zavargásokkal, állítólagos visszarendeződéssel megfélemlített magyar társadalom, amely szabadságot akart, és azt minden áron.

A magyar nép, amelyet a kommunizmus alatt elnyomtak, bedaráltak és megfőztek, akkor (1989) már és akkor még mit sem sejtett saját erejéről.

Arról, hogy a Párt és a Hálózat valójában fél, hogy 1989-ben még semmi sem dőlt el. Nem sejtettük, hogy talán ebben az irtózatos ellenszélben is esélyünk lett volna egy valódi győzelemre. Egy radikális rendszerváltásra – halottak, de posztkommunisták, reformkommunisták és kommunisták nélkül.

Nem a békés átmenet volt az egyedüli út, hiába szajkózzák ma is ezt a hazugságot. Eljött az ideje annak, hogy ünnepeljük, de annak is, hogy megírjuk, valójában mi történhetett. Hogy még egyszer ne fordulhasson elő.

Mező Gábor